

“ONA TILI TA’LIMIDA YOZMA ISH: UNING TURLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI”

Yo’ldosheva Madina

Termiz Davlat Universiteti

O‘zbek tili fakulteti 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ona tili ta’limida yozma ishlarni o’tkazish ularning turlari aloqa –ma’lumot almashish, ta’lim va kasbiy rivojlanishning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. o‘quvchilarning yozma ish ko‘nikmalarini shakllantirishda innovatsion usullardan foydalanish muhim va rivojlantiruvchi omil sanaladi. Ushbu maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar va kreativ yondashuvlar asosida o‘quvchilarning yozish malakalarini rivojlantirish metodlari, yozma ishning turli turlari, ularning xususiyatlari, maqsadlari va metodologiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda tajriba asosida olingan natijalar, samaradorlik darajasini oshirish uchun amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: Yozma ish, ilmiy yozuv, ijodiy yozuv, kreativ yondashuv, zamonaviy pedagogic texnologiyalar, metodologiyalar, aloqa.

Qadimgi qo‘lyozmalardan tortib raqamli hujjatlarga qadar yozish jarayoni turli sohalar uchun turli maqsadlarga xizmat qilib kelgan. Ona tili ta’limida yozma ish o‘quvchilarning savodxonligini shakllantirish va nutq madaniyatini rivojlantirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Yozma ishlar o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini o‘stirish, grammatik bilimlarini mustahkamlash va ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yozma nutq ko‘nikmalarini shakllantirish bugungi ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi, kreativ yondashuvlarning ko‘payishi ta’lim tizimiga yangi usullarni joriy etish zaruriyatini tug‘diradi. Yozma nutq o‘quvchilarning o‘z fikrlarini aniq va mantiqiy ifodalash, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish uchun muhim hisoblanadi. Zamonaviy ta’limda yozma ish ko‘nikmalarini shakllantirishga innovatsion yondashuvlar joriy etilmoqda. Ushbu usullar ta’lim jarayonini qiziqarli, samarali va interaktiv qilishga yordam beradi. Quyida shu boradagi eng samarali innovatsion usullarni ko‘rib chiqamiz.

1. Raqamli texnologiyalar asosida yozma ko‘nikmalarni shakllantirish
2. Zamonaviy texnologiyalar yozuv jarayonini osonlashtiribgina qolmay, balki uni yanada interaktiv va ijodiy qiladi.

Yozma ish fikr, bilim yoki tahlilni yozma shaklda ifodalash va yetkazish uchun qo‘llaniladigan usuldir. Yozma ish turli murakkablik darajasi, tuzilishi va maqsadiga

qarab farqlanadi. Uni funksiyasi, auditoriyasi va formati bo'yicha quyidagi asosiy turlarga bo'lish mumkin:

Ona tili ta'limida yozma ish bir necha turlarga bo'linadi:

1. **Ko'chirma yozuv** – o'quvchilar matndan so'z va gaplarni ko'chirib yozish orqali imlo qoidalarini o'zlashtiradilar.

2. **Diktant** – o'qituvchi tomonidan o'qib berilgan matnni yozish orqali savodxonlik tekshiriladi

3. **Imloviy mustaqil ishlar** – o'quvchilar oldindan berilgan grammatik topshiriqlar asosida so'z va gaplarni yozishadi.

4. **Ijodiy yozuv** – insho, bayon, hikoya tuzish orqali o'quvchilarning fikrlash va ifodalash mahorati rivojlantiriladi.

5. **Test shaklidagi yozma ishlar** – qisqa javob berish yoki to'g'ri-soxta javoblarni aniqlash orqali bilim darajasi baholanadi.

6. **Ilmiy-aksademik yozuv**

Bu turdagi yozma ish ilmiy va ta'lim sohalarida qo'llaniladi, rasmiy va tartibli bo'lishi talab qilinadi. U quyidagi turlarga bo'linadi:

7. **Insho** – Kirish, asosiy qism va xulosadan iborat bo'lgan tahliliy yoki munozarali matn.

8. **Tadqiqot maqolasi** – Ma'lumotlar va adabiyotlar tahliliga asoslangan chuqur tadqiqot.

Yozma ish samaradorligini oshirish yo'llari

Yozma ish o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish uchun samarali tashkil etilishi lozim. Buning uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

1. Bosqichma-bosqich o'rgatish

O'quvchilarga dastlab oddiy matnlarni yozish, keyinchalik murakkabroq grammatik tuzilmalarni ishlatish tavsiya etiladi.

2. Vizual va audio materiallardan foydalanish

Rasmlar, videolar yoki audio yozuvlar asosida yozma topshiriqlar berish o'quvchilarni qiziqtiradi va ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

3. Interfaol metodlarni qo'llash

Jamoaviy yozish, klaster va aqliy hujum usullaridan foydalanish o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi.

4. Shaxsiy yondashuv

Har bir o'quvchining o'ziga xos yozish uslubi va xatolarini aniqlab, individual maslahat berish samaradorlikni oshiradi.

5. Teskari aloqa berish

O'quvchilarning yozma ishlari bo'yicha batafsil fikr bildirish va ularni rag'batlantirish motivatsiyani oshiradi.

Yozma ishning xilma-xilligi turli yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Ilmiy yozuv analitik tafakkurni ustuvor qilsada, ijodiy yozuv original fikrlarni ilgari suradi. Texnik yozuv aniqlik talab qilsa, biznes yozuvi ta'sirchanlik va qisqalikni o'z ichiga oladi. Tadqiqot shuni ta'kidlaydiki, zamonaviy aloqa platformalarida turli yozish uslublarining uyg'unlashuvi talab qilinadi.

Xulosa

Ona tili ta'limida yozma ish o'quvchilarning grammatik bilimlarini mustahkamlash va ijodiy tafakkurini rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Yozma ishlarning turli shakllaridan foydalanish va samaradorlikni oshirish yo'llarini qo'llash natijasida o'quvchilarning savodxonligi va nutq madaniyati sezilarli darajada rivojlanadi. Shu bois, zamonaviy ta'lim metodlarini joriy etish va individual yondashuvni qo'llash yozma ishni yanada samarali qilishda muhim ahamiyatga ega. Yozma ish muloqot va intellektual faoliyatning asosi bo'lib qolmoqda. Yozish mahoratini oshirish uchun ta'lim muassasalari turli sohalar uchun mos yozuv treninglarini tashkil etishi lozim. Professional mutaxassislar doimiy ravishda yozish ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. Kelajakdagi tadqiqotlar sun'iy intellektning yozma muloqotga ta'siri va raqamli vositalar orqali yozish samaradorligini oshirish yo'llarini o'rganishga qaratilishi mumkin.

Turli yozma ish shakllarining xususiyatlarini anglab yetish orqali shaxslar o'z yozuvlarini aniq, qiziqarli va samarali qilishga erishishlari mumkin.

Adabiyotlar.

1. O.Madayev, A.Sobirov, Z.Xolmanova, Sh.Toshmirzayeva, G.Ziyodullayeva, M.Shamsiyeva. YOZMA ISH TURLARI: INSHO, BAYON, DIKTANT. Toshkent. "Turon Zamin ziyo" – 2017.
2. Shayxislamov N. O.,quvchilarning yozma savodxonligini oshirishda yozma ishlarning o'rni. SCIENTIFIC PROGRESS 2021.
3. Abdullaev Y. On the use of words. Collection "Issues of improving the teaching of Uzbek language and literature at school." - T.: O'zPFITI, 1982. - pp. 3-10. Abdullaev Y. On the visual-effective means of language. Collection "Problems of teaching the Uzbek language". - Toshkent, 1979. - pp. 3-10.
4. Diktantlar to'plami. Toshkent – 2018.
5. Nurmonov A. Hozirgi o'zbek adabiy tili.-T. "Ilmi ziyo». 2010.
6. Page-Adams, D., Cheng, L.-C., Gogineni, A. and Shen, C.-Y., Establishing a group to encourage writing for publication among doctoral students. J. Soc. Work Educ. (on-line), 1995, 31(3), 402-407; <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10437797.1995.10672275>
7. Blaxter, L., Hughes, C. and Tight, M., Writing on academic careers. Stud. High Educ. (on-line), 1998, 23(3), 281-295; <http://dx.doi.org/10.1080/03075079812331380256>

8. Walker, G. E., Golde, C. M., Jones, L., Bueschel, A. C. and Hutchings, P., The Formation of Scholars: Rethinking Doctoral Education for the Twenty-First Century, Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, Jossey-Bass, 2008, p. 392.
9. McGrail, M. R., Rickard, C. M. and Jones, R., Publish or perish: a systematic review of interventions to increase academic publication rates. Higher Educ. Res. Dev. (on-line), 2006, 25(1), 19–35;
<http://dx.doi.org/10.1080/07294360500453053>